

Թ Ռ Չ Ն Ի Կ

ՕՐԱԳԻՐ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆՕՐԵԱՅ

Կր հրապարակուի ամեն ամսոյ 15ին եւ վերջին. — վեցամսեայ շրջանին զինն է մէկ արծաթ Մեծիս կանխիկ. — Ստ. բազում թիւները շրջանին սկիզբէն կընդունուին. — Եռուստիանայի օրագրաց ճամբու ծախքը առնողին վրայ է. — Խոմ. բազին վերաբերեալ նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել Մեծ տոբ խանի վերի դուռը Թիւ 4 օրագրոյս գրասենեակը. — Անվճար նամակ կամ ծրար չընդունուի:

1865 ՅՈՒՆԻԱՐ 31

Գ. ՇՐՋԱՆ ՎԵՑԱՄԱՍԵԱՅ

Թիւ 27

ԶՄԻՒՆԻՄ

Օրագրոյս երկրորդ շրջանին թիւերը կարգացողներուն անձանօթ չէ Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյն խաչկալին վրայ դրուելը մէկ քանի արձաններուն նկատմամբ ծաղած վեճերը՝ զոր եռապետք յարուցած էին անոնց չդրուելը պնդելով:

Եյս վեճը հասարակութեան ու եռապետաց մէջ բաւական ատեն տեւելէն ետքը, հասարակութեան կամքը յաղթող հանդիսացաւ և ինստիտուիս եռապետաց կանգնեց արձանները:

Եյս յաղթութիւնը եռապետաց ջիւղերուն դպաւ, ուստի և այն օրէն մաքերնին դրին զանոնք կործանելը. և վերջապէս իրենց երկու ամիսէ հետէ յղացած խորհուրդը անցեալ շաբթու ծնունդ առաւ:

Չմիւռնիոյ երեւելներէն Երվիարեան Մարտիրոս, և երկու եղբարք Սարգսեան Պօղոս և Յակոբ, Յունուար 21 հինգշաբթի առաւօտուն կանուխ եկեղեցիին նոր բացուած ժամանակը, ձեռքերնին դաշոյններով ու սուրբերով ներս կը մտնէին, և խաչկալին վրայ զետեղուած երկու արձանակերպ պատկերաց (մին Եստուածածնայ և միւսը հրեշտակապետի) հետ քառորդի մը չափ մենամարտելէն ետքը, վերջապէս առաջինին պիւսէն և սրտէն, ու երկրորդին ձեռքէն և գլուխէն վիրաւորելով յաղթութեան դրօշակն ի ձեռին եկեղեցիէն դուրս կ'ելլէին:

Ժողովուրդը հետզհետէ եկեղեցի կը դիմէ և այս սրբապղծութիւնը տեսնելով աստիկ

զայրացած առաջնորդական փոխանորդին կը ներկայանայ և վերոյիշեալ սրիկայից ըստ օրինի պատժուիլը կը խնդրէ:

Գեր. Փոխանորդը թաղական խորհուրդը ի ժողով հրաւիրելով կ'առաջարկէ որ Խեղճով մը եղելութիւնը Բարձրա. Կուսակալին իմաց տրուի. խորհուրդը հաճութիւն կու տայ և անմիջապէս թաղերը կը դրուի. Գեր. Փոխանորդը թաղական խորհուրդն ալ իւր հետն առնելով թաղերը կը ներկայացնէ Բարձ. Կուսակալին, զոր կարգաւով կանչել կու տայ որ Դարձ. Կուսակալները և կը բանտարկէ:

Եռապետք դիշերը դուռը կ'երթան, և Ս. Պատրիարքէն իրենց խրկուած նամակին տաճկերէն թարգմանութիւնը Բարձ. Կուսակալին ներկայացնելով իրենց այս մասին միայն Սրբա. Պատրիարքի ՀՐԱՄԱՆԸ կատարած ըլլալին կ'իմացնեն, հետևաբար բանտարկեալներն ալ կ'ազատին *:

Եկեղեցիին երեք օր գոց կը մնայ, ժողովուրդը Պատրիարքը մեր առաջնորդը չէ՝ կ'աղաղակէ, Պօլսեցիին ալ ասդիէն այդ խօսքը չընել կ'աղաչէ

*Վերոյիշեալ սրբապղծութենէն ետքը եռապետք տեղ մը ժողովելով սա հետեւեալ խօսքը կ'ընեն. — Ըէ, պոռնտան նէ չըդար, թաղական խորհուրդ հիշեթը ասլիյէսի իւր տուրույօր — որով կը յայտնեն թէ, իրենց նպատակը ուրիշ բան չէ եղեր այլ միայն զԹաղ. խորհուրդը հիմն ի վեր տապալել. Սակայն այս մասին Թաղ. խորհուրդը պատասխանատուութեան տակ չէր. քանզի անոր պարտաւորութիւնն էր մեծամասնութեան հետեւիլ եւ խնչպէս որ իւր պարտաւորութեանը մէջ թերութիւն մը չունեցաւ:

Գեր • Փոխանորդն ալ իւր հրաժարականը տարով Պօլիս կը դիմէ •

Կեցցէ՛ խայտառակութիւն •

Տաճարին պղծուելուն հոգը, հոն տեղի քահանաներուն կը թողունք • քանզի անոնք պիտի քաշեն պոռթկող հրէ մը կարգալու աշխարհ •

Բստ մեզ, եթէ այս եղելութեան մէջ նրկատելու արժանի կէտ մը կայ, ան ալ Սրբ • Պատրիարքէն արձանները խորտակելու համար եռապետաց իրկուած նամակն է • նամակ մը՝ որ ամբողջ Օմիւռնիան տակն ու վրայ ընելէն ետքը պատճառ եղաւ նաեւ եկեղեցիին պղծուելուն •

Օմիւռնիացին, սարսափելի գումար մը վասնելով փառաւոր եկեղեցի մը կանգնեց • ժողովուրդը անկէ մնացած պարտքը ժամ յառաջ հատուցանելու միջոցը կը խորհէր՝ և ահա խաչկալի մը շինութեան առաջարկութիւնն եղաւ • առաջին անգամ մերժուեցաւ, իսկ երկրորդին՝ ստիպմամբ Ս • Պատրիարք հօր, ընդունուեցաւ • օրինակը շինուեցաւ և մէկ քանի թերութիւններ Ս • Պատրիարք հօր կողմէն ուղղուելէն անմիջապէս ետքը խաչկալի շինութիւնն սկսաւ • կարգը եկաւ արձանները դրուելուն, Եռապետք ալ ժամանակը գտան կը ունեւրու • Ս • Պատրիարքը զանոնք կործանել հրամայեց, և ասանկով խեղճ հասարակութեան ոսկիները մէկ քանի անձանց սուրբուն մատնեց • ժողովուրդը — մենք խաչկալ չենք ուզեր, մեր ըրած ծախքը մեզ թող տրուի — խօսքը երեւան հանեց, մեզի ալ սա հետեւեալը Սրբ • Պատրիարքին ըսել ստիպեց — չէ չէր դո՛ւ շինեցէր դո՛ւ — երեցեք, իսկ որդեք չէ՛ որդեք —

Ս • Պատրիարքը, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնին դէմ ըլլալը պատճառելով արձաններուն դրուիլը արգիլել կ'ուզէ • եւ մենք կը զարմանամք այս մասին Օմիւռնիոյ ազգայնոց յանդգնութեանը վրայ, որ մեր եկեղեցւոյ կանոնին մէջ արձան դրուելու հրաման չըլլալը սարկելուն ետքը, տակաւին ողջ կը թողուն իրենց եկեղեցւոյ տաճարին դրանք վերայ կեցած Պօղոսի եւ Պետրոսի արձանները • տակաւին ողջ կը թողուն, մկրտութեան եւ յարութեան մեծ եւ փառաւոր արձանները, որոնց առաջինը Նոնուդին՝ եւ երկրորդը Օտոկին՝ աւագ սեղանին մէջ կը դրուին, եւ վարագուրիւ ետեւի պատկերը ծածկուելով, լոկ սրձանին առջեւ Ս • Պատարագ կը մատուցուի,

ինչպէս որ նոյն ինքը Ս • Պատրիարք Հայրն ալ ըրած է •

Ըսոնցմէ ի զատ կը բողոքենք նաեւ Արօնական ժողովոյն, որ անմիջապէս վերջնել տայ թօսի—քափուի եկեղեցւոյն խաչկալին վրայ դրուած հրեշտակաց արձանները, վերջնել տայ եկեղեցւոյ սեղաններուն մէջ զարդի համար գործածուած թափծու հրեշտակի արձանները • վերջնել տայ Երզնկայու մօտ Այլիփոս Ս • Յակոբ վանքի տաճարին կամարին տակը դէմ առ դէմ դրուած կովու եւ առիւծու վիմափոր արձանները եւայլն եւայլն • Սակայն Արօնական ժողովը սոյն խնդրոյն նկատմամբ տակաւին վըճիւ մը տուած չէ • եւ միայն հրեշտակի արձան կրնայ դրուիլ կրսէ • լաւ • ուրեմն ը • Օմիւռնացիք ալ կրնան այն խորտակեալ արձաններուն նմանը վերստին շինել, եւ հրեշտակի մարդիկն, մարտիրոսիկն և երբեք ըսելով զանոնք տանել եւ կրկին իրենց տեղերը զետեղել •

Նշմարիտը խօսելով Օմիւռնացւոց այս անգամուան կրած զրկանքը անտանելի է • եւ քանի որ եկեղեցւոյն անպատուութիւնը ընդհանուր ազգին կը վերաբերի, պէտք է ուրեմն այն 3 չարագործները Պօլիս բերուին, եւ Առաւմարութեան ատենանք դատուելով ըստ օրինի պատժուին •

Արօնական ժողովը ալ քիչ յանցաւոր չէ այս մասին • հինգ վեց ամիսէ հետէ իրեն յանձնուած այս խնդիրը մինչեւ ցարդ չը լուծուին եւ պէտք եղած վճիռը ժամ յառաջ չը տալուն համար •

Արեւական Հայր, 1863րդ տարւոյն մէջ ընդհանուրին կամքը մասնաւորաց կրիքը զօհել տալու աշխատիլը խելքէ գուրս բան մը կերելի Արօնական ժողովը այս խնդրոյն նկատմամբ խօսած ստեղծ ձեր, արեւն գլուխը չը յարկէ խօսքերը իրքէք ժողովողեան ականջը չը մտնեն • հետեւաբար ազգը՝ Արչութեան որոշումը կը յարգէ եւ ոչ մասնաւորաց կամքը •

Չը մոռնանք նաեւ ըսելու, որ Արչութիւնը մեծ բարերարութիւն մը ըրած կըլլայ եթէ ասկէ ետքը պաշտօնական նամակներուն մէջ Դիւանապետի ստորագրութիւնն ալ դրուիլ որոշէ • քանզի այս միջոցաւ միայն կրնայ որոշուիլ Պատրիարքարանէն դուրս ելած նամակներուն պաշտօնական կամ մասնաւորապէս զրուած ըլլալը •

Դէպք մը կը յիշեմ, խնդալ կու գայ:

Ենցեալները Օմիւռնիոյ եկեղեցւոյն բէմէն քահանայ մը վար առնողները իրար անուանեցան եւ քիչ շատ ալ պատիժ մը կրեցին. սակայն չենք գիտեր թէ այժմ այս անձանց ի՞նչ անուն տալու եմք եւ կամ ի՞նչ պատիժ որոշելու ենք. այս ընտրութիւնն ալ Երշաբուսին կը թողումք եւ մենք առ այժմ լռելով, անհամբեր օրովս կսպասենք պարօններուն Պօլիս-կանչուելուն, որոնց տեսութիւնը վայելելու շատանց կը փափաքէինք:

ՈՒՐՖԱ

Եյս քաղաքէն եկած նամակները՝ իրենց Եռաջնորդ Հօր նկատմամբ իրստ գոհաբար կը խօսին:

ԵրԺ. Տ. Ստեփան վարդապետը հոն հասնելէն ի վեր, ամեն շանք եւ ճիգ կը թափէ եղբր գտնուած դպրոցները բարեկարգելու եւ աղջկանց համար ալ վարժարան մը բանալու. նաեւ իրեն համար ալ չափաւոր ամսական մը որոշել տալով բոլոր առաջնորդական իրաւունքները հոն տեղի Ազգային սնտուկին նուիրել բարեհաճեր է. ասոնցմէ ի դատ յիշեալ ԵրԺ. վարդապետը առաջնորդարանին մէջ իրիկունները փափաքողաց դասախօսութիւն ալ ընելու յանձն առեր է:

Ինչպէս անարժան կրօնականի մը անվայել ընթացքները պարսաւելու, նոյնպէս ալ արժանաւոր կրօնականի մը՝ բարի եւ ազգօգուտ ձեռնարկութիւնները դովելու պարտաւորութիւն մը ունենալիս գիտնալով՝ կը փութամք մեր, եւ ընդհանուր Ազգին երախտագիտական զգացումները ներկայացնել յիշեալ ԵրԺ. Հօր:

Երանի՛ թէ, աշխարհիս մէջ միայն իրենց հանգստութիւնը փնտռող առաջնորդներն ալ ասկից օրինակ մը առնելով սկըսէին քիչ մըն ալ ազգին օգտին եւ անոր հանգստութեանը աշխատիլ:

Մուսայք Մասեաց, Չայն Ընկերասիրական հանդիսին խմբագիր Մեծարգոյ Պ. Երմենակ Հայկունիին սա հետեւեալ ազգարարութիւնը արժան կը դատենք օրադրոյս միջոցաւ հրատարակելու:

ՉԵՅՆ

Ս. շտաբից սրտով պարտաւորեալ եմ ծանուցանել Հայ հասարակութեան, թէ մենք բաժանորդաց սաստիկ նուազութեան եւ կանխիկ վճարող միայն քանի մը բաժանորդ ունենալու, եւ մեր կողմանէ ալ միջոց չունենալով հանդիսիս տաժնօրեայ ընթացքը շարունակելու, ստիպուեցանք հիմակու հիմայ թերթերնիս ամիսը մի անգամ հրատարակելու, մինչեւ որ բարեբաղդ եւ յաջող միջոց մը ձեռք անցընելով կարենանք անցեալ ընթացքնուս մէջ մտնել: Ասկից ի դատ ուղեւոր որ թերթերնուս բաժանորդ ըլլալ ուղողներուն դիւրութիւն մը տալ, հանդէսնուս վեցամսեայ — վեց թերթի — գինը 5 դրուշ ըրինք. որն որ կը յուսանք թէ հասարակութեան հաճելի ըլլալով՝ շատերը մեզ քաջալերելու համար պիտի բարեհաճին իրենց բաժանորդագրութեամբ եւ բաժանորդ գտնելու բարերարութեամբ մեր երախտագիտութիւնն ընդունելու շնորհս մեզ ընել:

Ե. Հայկունի:

Պ. Հայկունիին այս ազգարարութիւնը քիչ ցաւ չի պատճառեր մեզ, երբ կը տեսնենք որ գրական ասպարէզին մէջ վնասուելով, իւր օրագրոյն տաժնօրեայ ընթացքը ամսականի կը դարձնէ, զնոյն նկատմամբ ալ զարմանալի փութութիւն մը ընելով:

Եյսու ամենայնիւ դարձեալ շնորհակալ ենք իրմէն՝ որ իւր կրած նեղութիւնները ոչինչ համարելով կրկին օրագիրը շարունակել բարեհաճեր է:

Ընթարեանք ուրեմն Հայեր, բաժանորդագրութեամբ քաջալերել զինքը, եւ վեց ամսուան մէջ 5 դրուշ միայն զոհելով գէթ ամիսն անգամ մը նորա ՉԵՅՆը առնելու:

ԵՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Յատկութիւն եւ նպատակ սիրահարութեան եւ ամուսնութեան:

Գ.

ՊԱՏԵԱՃ ՍԻՐԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Տես քիւ 24)

Թէ որ ասկէ առաջ բաժնիս ճշմարիտ չէ, ինչո՞ւ ուրեմն երիտասարդ մը չենք կրնար տես:

նել որ իզական սեռին հետ ընկերակցութիւն ըրած միջոցին խաղեր չը խաղայ • Ինչո՞ւ համար երիտասարդներուն կերպարանքը, հանգերձը, վարմունքը, շարժումները, խօսքերը և ամբողջ ընթացքը ընկերութեան մէջ բոլորովին տարբեր է իւր մասնաւոր ընտանեկան շրջանին մէջ ունեցած ընթացքէն • Ինչո՞ւ համար երիտասարդները մեկզմէկու ճշմարիտ հանգամանաց վրայ անտեղեակ են, և միանգամայն իւրեանց ճիշտ հանգամանքը ծածկելու ջանադիր •

Երբի տարասեռ անհատից մեկզմէկու հետ ունեցած բոլոր յարաբերութիւններն կեղծ և բոլորովին մեկզմէկ խաբելու ընթացք մըն է • առաջին վայրկենին երբ երիտասարդ մը և օրիորդ մը մեկզմէկու հետ յարաբերութիւն կ'ուսնենան՝ փոխանակ իրարու հանգամանքը գիտնալ աշխատելու, կ'ըսկսին զերար խաբել և իրենց խաղամոլական վարպետութիւնները գործադրել • ասոնց բոլոր երեւոյթը խիութեան հակառակ է • չը հասկցուելիք և օտար լեզուաւ կը խօսին և կամ զաւելու մը կը ներկայացնեն • Երբբայրի խաղերը արդի սեռից յարաբերութեանց չափ ճշմարիտ զաւելումներ չեն • երիտասարդք գիտեն այս, գիտեն իրենց ծնողքները և ամեն մարդ գիտէ, սակայն ամենքն ալ միայն կը խնդան ասոնց վրայ և կը քաջալերեն զանոնք •

Բայց բոլոր ասոնք պէտք է որ ալ վերջանան, և երիտասարդք ու օրիորդք մեկզմէկ լաւ ճանչնալու համար օրինաւոր ընթացք մը ունենալու են • ասի ծնողաց ձեռքն է՝ և անոնց մէկ կը պահանջուի ընկերական երջանկութեան այս մեծ բարեկարգութիւնը •

Թէ չափահասից և թէ երիտասարդաց ընկերական յարաբերութիւնը և ընթացքը, յայտնի և որոշ ըլլալու է, և ոչ թէ թարգմանութեան կամ բացատրութեան կարօտ • մէկ զմէկ խաբելու համար եղած խօսակցութիւններն ու երեւցած հանդերձանքներն վերնալու են ալ, և դարձեալ կը կրկնեմ, որ թէ ծնողք և թէ երիտասարդք մեկզմէկու հետ յարաբերութիւն ունեցած միջոցնուն մեկզմէկէ գաղտնի բան մ'ուսնենալու չեն •

Ծնողք՝ չէ թէ միայն արհեստական ու խաբէական խօսակցութիւն և ընթացք ունենալու չեն, այլ իրենց ամեն ճիշդ ու ջանքը ի գործ դնելու են, որպէս զի իրենց խնամատարութեանը յանձնուած երիտասարդներն ու օ-

րիորդները բաց սիրտ, բաց ճակատ ու անկեղծ ըլլան և անոնց սրտին մէջ խաբողախութիւն մը չը գտնուի •

Ես նպատակաւ ծնողք՝ ուրիշ արժանի ծնողաց զաւակներու հետ, իրենց զաւակները յարաբերութեան մէջ մոցնելու են, և անոնց այս յարաբերութիւնը խրախուսելու են • Ես սանկով երիտասարդք և օրիորդք մեկզմէկու ընկերութիւնը պիտի վայելեն • և պիտի ուսանին մեկզմէկ եղածին պէս տեսնելու • Բայց այս յարաբերութիւնը նկատելու է որ գիշերուան մթութեան մէջ չըլլայ և ոչ ալ գիշերուան ուշ ժամերու մէջ • ոչ պարահանդէսներու և ոչ ալ ուրիշ հանգէսներու մէջ, ուր ծնողք զբաղեալ կը գտնուին և կամ արհեստական երեւոյթները կարեւոր կ'ըլլան • երիտասարդք և օրիորդք երբ ամենայն ազատութեամբ օրինաւոր ժամերու մէջ և իւրեանց ծնողաց քաղցր, հաճելի և անկեղծ ներկայութեանը կարեան մեկզմէկու հետ յարաբերութիւն ունենալ և մեկզմէկու ընկերականութիւնը վայելել, այն ատեն իրար տեսնելու համար ո'չ գիշերուան մթութեան կը գիտնեն, ո'չ առանձնութեան, և ո'չ ալ հանգէսներու • Իսկ արհեստական ամեն երեւոյթ, խաբէական ամեն խօսակցութիւն, և կապիական ամեն շարժում՝ ասանկով կ'անհետանան •

Եսոր հակառակը երբ ծնողք կասկածոտ հսկողութեամբ ազատ յարաբերութիւն չեն ուսուցաներ իրենց զաւակներուն, և իրենց ներկայութեամբ չեն խրախուսեր ու քաղցրացնեն անոնց յարաբերութիւնը, այն ատեն երիտասարդք և օրիորդք ամեն դաղանի և ապօրինաւոր միջոցներ պիտի հնարեն մեկզմէկ զրոնելու • ոմանք սուտեր ըսելով մինչև կէս գիշեր իրեն նման ուրիշ ստախօսի մը հետ տեսութիւն պիտի ընեն տան մը պատուհանին առջև, և այն ալ գիշերուան ցուրտ և հիւանդացուցիչ ժամերուն մէջ • ոմանք ալ պարահանդէսներ պիտի դիմեն և կամ այնպիսի ժողովատեղիներ, ուր խաբէական ամեն ձեւ և երեւոյթ կը տիրեն •

Ծնողք յիշելու են, որ երբեմն իրենք եւս երիտասարդ էին, և ըստ այնմ պարտին վարուիլ իւրեանց զաւակաց հետ • բնութիւնը չը խաբուիր և ոչ ալ կը բռնաբարուի • երիտասարդք և օրիորդք կամ այն է որ ամենայն ազատութեամբ և օրինաւորութեամբ մեկզմէ-

կու հետ յարաբերութիւն ունենալու են, և կամ թէ ոչ ապօրինաւոր և վտանգաւոր պիտի ըլլայ անոնց յարաբերութիւնը և կենակցութիւնը. գիշերային ամեն կերպ յարաբերութիւն բարոյական, բնկերական և տնտեսական օրէնքներու հակառակ է. իսկ անկեղծութիւնը՝ այս ինքն մեկզմէկ եղածին պէս ճանչնալ անհնար է այսպիսի յարաբերութեանց մէջ:

Ինքհանուր առաքինութեան և երջանկութեան հակառակ է երիտասարդաց և օրիորդաց մեկզմէկու հետ ազատ և օրինաւոր յարաբերութիւն բնէն արդիւլը. վասն զի երբ ասոնք իմանկութենէ մեկզմէկու հետ չը տեսնուին և տարիներով մեկզմէկ եղածին պէս չուսանին, անհնար է որ ամուսնանալու ժամանակին չի խարուին, սակայն ազատութեամբ, օրինաւորութեամբ և անկեղծութեամբ տարիներով մեկզմէկու հետ յարաբերութիւն ունեցողները երբ կամուսնանան, այն ատեն անոնց ամուսնութիւնը ոչ գիպախաղ կըլլայ և ոչ ալ իրենք գերասան կամ գերասանուհի. ամուսնանալու համար երիտասարդք և օրիորդք ամեն տեղ, ամեն հասակի մէջ և ամեն պարագայից տակ մեկզմէկ ճանչնալու և ոչ թէ մեկզմէկ խաբելու պարտաւորեալ չըլլալու են:

Որքան երջանիկ պիտի ըլլայ այն ընկերութեան կացութիւնը՝ որ իբր բարեկարգեալ բնականութեամբ Ծանչնայ և գործադրելու աշխատի իւր այս պարտաւորութիւնը. և որքան երջանիկ պիտի ըլլայ այն ժամանակը, երբ երիտասարդք և օրիորդք ուսանելով այս մեծ դասը՝ տարիներով մեկզմէկու հետ յարաբերութիւն ունենալով՝ ու մեկզմէկ եղածին պէս ճանչնալով կապուին մեկզմէկու հետ, այս կապակցութեամբ եղած ամուսնութիւնը մինչեւ մահ և զուցէ մահուընէ վերջն ալ կը տեսէ յաւիտեան:

Այս բարեկարգութեան համար մեր ունեցած եռանդն ու փափաքը խիստ շատ է. և արդարեւ նոյնքան շատ է մեր վիշտերը մեր արդի ընկերականութեան վրայ. ընկերականութիւն մը՝ որ ոչ օրինաւոր է և ոչ ալ քրիստոնէական. քրիստոնէայք իբրեւ քոյր և եղբայր կենակցելու են, իսկ այս ցանկալի կենակցութեան համար ինչ միջոցներ որ պէտք են, գործադրուելու են:

Մենք մարդարեւ չեմք, և ոչ ալ մարդարեւ զաւակ. սակայն սա գիտեմք որ՝ քանի որ այս

աշխարհիս մէջ ընտանեկան կեանք կայ այս բարեկարգութիւնը պիտի ըլլայ. ուստի երանի՛ այն ընկերութեան, որ կօծանդակէ այս մեծ բարեկարգութեան յառաջադիմութեանը:

Ատո անգամ պնդուած է թէ, ամուսնութիւնը չէ թէ միայն գիպախաղ մըն է, այլ թէ այնպէս գէշ է որ ըլլայ. և թէ ծնողք ամուսնութեան նկատմամբ բնաւ տղայոց բան մը չեսելու չեն, այլ այս մասին զանոնք բազմին և կամ՝ ինչպէս շատ անգամ կ'ըսուի՝ «Ես խախնամութեան յանձնելու է. թէ և այս կերպ խօսողները առաջին պատճառներն են իմասն ամուսնական յարաբերութեանց և դանդատանաց:

Այս սկզբունքը քարոզողները եթէ ամբարիշտ անուանեմք՝ չենք սխալիւր և անոնց ծանրածական մը տուած չեմք ըլլար. վասն զի անտանելի է մեզ, ալ եւս տեսնել այնպիսեաց մեր Նրկնաւոր. Զօր դէմ բռնած ընթացքին և ԶԱՅՆ իբր չարեաց պատճառ ճանչնելին:

Երբ գործ մը աղէկ կեթայ, մեր խնայողութեանը կու տամք. իսկ երբ գէշութիւն մը պատահի, Աստուածային նախախնամութիւնը կը յիշեմք և «ասանկ կամեցեր է» կըսեմք. արդարեւ ասի եթէ չարութեամբ չենք ըսեր, գոնէ սովորութիւն ըրած եմք, որ ամենեւին չը վայելէր մարդկութեան:

Ամուսնութեան մէջ ետքէն դալքը չարեաց առաջին առնելու համար, ծնողաց կողմէն նախապատրաստութիւն, խնամք և հսկողութիւն կարեւոր է. առանց ասոնց՝ մարդկային ազգի արդի ընտանեկան անյարմարութիւնը և թըշուառութիւնը անկարելի է որ վերնայ. ծնողք այս դասը լաւ ուսանելու են. եթէ ոչ՝ օր կու գայ, որ կը տեսնեն իրենց յիմարական անտարբերութեան ցաւալից արգասիքը, և այն ատեն եթէ հազարաւոր աշխարհներ ալ կարող ըլլան տալու, չեն կրնար իրենց զոհեալ զաւակները փրկել. մէկ քիչ նախապատրաստութիւնը կամ զգուշութիւնը, մէկ հօգիւ դարմանէն նախապատիւ է:

Յակօր և Ուաքել այնքան աւարի ընկերակցեցան մեկզմէկ ճանչնալու համար. ուրեմն երանի այն երիտասարդին կամ այն օրիորդին, որ ամուսնանալէ առաջ հինգ, տասը կամ ալ աւելի տարիներ կը տեսնուին միմեանց հետ և անանկով մեկզմէկու հանգամանաց վրայ կատա

ընալ տեղեկութիւն կ'ստանան :

Ընդհանուր օրէնքին մէջ բացառութիւն են այն երջանիկ ամուսնութիւնները, որ երկու մէկըմէկու անծանօթ տարասեռ անհատից մէջ աեղի ունեցած է :

Երջանիկ պիտի համարինք մենք զմեզ, եթէ մեր այս սկզբունքին ճշմարտութիւնը յայտնուելով՝ ծնողք սիրոյ և բարեկամութեան վըրայ հարկ եղածը միշտ ուսուցանելով իւրեանց զաւակներուն, թողէին զանոնք ազատ որ անկեղծ յարաբերութիւն ունենային ուրիշ ծնողաց զաւակացը հետ, և այն ալ ի մանկութենէ :

ԵՐԳ

ՅՈՒՍԱՆՍՏԱԿԱՆ ՍԻՐՈՅ

Ո՛ւր իմ սիրուհիս, ո՛ւր իր ձայն սիրուն,
Ինչո՞ւ չեմ լսեր անուշիկն անուն.
Ինչո՞ւ գոցուեցան ինձ դէմ իւր դռներ,
Փախան երեկոյս երջանիկ ժամեր :

Ե՛հ անգութ Պարէզ ո՛ւր իմ սիրուհիս,
Ո՛ր կողմ ո՛ր տեղեր տարիր նազելիս.
Եռանց անոր ես ի՛նչպէս սիրփութիմ,
Լեռներ ու ցորեր ի՞նչամ թափառիմ :

Դաժան Մորիէի սեւ սեւ ձեռքերը,
Սրաս ծանրացան ինկայ իւր ճանկը.
Չգիտեմ ի՛նչ ընեմ ո՛ւր տեղ փնտռեմ,
Բաղդրիկ սիրուհիս որուն գերի եմ :

Ո՛վ դուք երկնաւոր աստեղք լուսափայլ,
Եւ դո՛ւ թաղուհի լուսին գեղափայլ.
Սրաս խղճացէ՛ք վրաս գթացէ՛ք,
Բնքուշ սիրուհիս ինձի դարձուցէ՛ք :

Բայց դուք չէք լսեր ո՛ւր է չէք ըսեր,
Սրտիս իմ թշուառ արիւն շնորհեր.
Միթէ՛ Նիմիսեայ արդար բարկութիւն,
Չըլար զօրաւիզ ոսոխ աննկուն :

Ե՛հ, ո՛ր բարբարոս և ո՛ր սիրտ անգութ,
Բաժնեց իրարմէ սրտեր սիրայօդ.
Միթէ՛ ապտուածոց պատիժ պատուհաս,
Պիտի չլրէ՞ ուշ կամ վաղահաս :

Գիշեր ու ցորեկ քունս կորուսած,
Բաղդր ժամերս անոր նուիրած.
Դարձեալ բարեբաղդ և միշտ երջանիկ,
Չի համարէի՞ ես զիս ո՛վ Եստղիկ . . . :

Ե՛հ իմ սիրուհիս յաւէտ սիրելի,
Ինչո՞ւ ծածկեցիր դէմքդ գեղանի.
Չուզե՞ս սիրփել սիրտ մը հեզ թշուառ,
Օ, որ քեզմով միայն կարէ մնալ վառ :

Եւ այսուհետեւ ողբամ անդադար,
Թշուառ վիճակս երկնից շանթահար.
Ենգութ Մորիէի չար երազները,
Թող յետ այսորիկ մաշեն իմ կեանքը :

Թող ալ անողորմ Պարկեայք անօրէն,
Հանգոյց կենացս կտրեն կրկուն.
Մարի արեւս մանեմ գերեզման,
Սիրուն նազելիս անզոյգ աննման :

Միթէ՛ չարժեմ ես կաթիլ մ'արտասուտց,
Երկնի և երկրի ո՛ւրեք Եստուած . . .
— Միթէ՛ սիրուհիս վատ և ապիրատ,
Որ զիս չուզէ լալ ոգւով հարազատ :

Թող եղբերդէ թանա շիրիմս,
Երտասուող գրկած թրչէ սիրուհիս.
Երկինք և երկիր համայն բնութիւն,
Պարծես զանան իրենց գթութիւն :

Ա. Գ.

Հետեւեալը Պ. Ե. Հայկունիէն ղրկուած է մեզ ի հրատարակութիւն :

ԻՄԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲՆԱԿԱՆ ԱԶԴՈՒՄՆ

Երբ որ գործ մը կանոնաւոր և բնական պարագաներով կը գործուի՝ կրնայ բնական ազդամամբ լինիլ կամ չըլինիլ. նկատելով թէ մեր դատողութիւնը կրնայ մի նոյն պարագայից տակ մեզ կարող ընել կամ չընել նոյն գործը կատարելու, և նկատելով թէ կենդանի մը կրնայ նոյնը գործ գիտնալով կամ չը գիտնալով. մեզուի բժիշկը կը շինուի անխորհուրդ արարածի մը միջոցաւ. մեղու մը կերակուր կը պատրաստէ իւր ձագին համար որ բնաւ չի տեսներ և

որոյ վերայ տեղեկութիւն չունի. այս գործողութիւնը բնական ազդուած կամ բնական կանոններէն երբ ձիւրը վտանգէ վախնալով իրենց պահանջող մը կը կարգեն — ինչպէս շատ ուրիշ կենդանիներ ալ այս սովորութիւնը ունին — այն ատեն թէեւ կրնանք ըսել թէ ըրածնին բնազդմամբ է. սակայն նոցա այս գործողութեան մէջ իմացականութիւն կայ. վառն զի նոցա — է ըրածնին. ասով ձիւրը կը տարբերին մեղուներէն. ձիւրը վտանգը կը տեսնեն և անոր դէմ ինքզինքնին պաշտպանել ջրէն:

Սակայն այս դիտողութիւնները հասարակ պարագայից մէջ եղած գործողութեանց կը յարմարին, որոնք կրնան ինքնաբերական ըլնել. բայց ուրիշ գործողութիւններ ալ կան որ բնական կրնան կոչուիլ, ինչպէս ձիւրն ախոռի դուռը բանալը, կատուին սենեակի մը դուռը ճանկոտելը և ագռաւին ջրամանէն ջուրը դուրս թափելու համար քարով լեցընելը:

Արդարեւ անուրանալի է մարդուս յառաջագիմող բանականութիւնը, իմացականութիւնը և դատողութիւնը, սակայն կենդանիներն ալ բանականութենէ զուրկ համարելը իմաստասիրութեան և իրողութեանց դէմ է. Մենք որ այս մասին շատ փորձեր ըրած եմք, հետեւեալ օրինակները այս անգամ կը հրատարակեմք ընթերցողաց թողով. հաւատալու կամ չը հաւատալու ազատութիւնը:

ՄԱՌԿԵՐ. Այս չարածձի սրիկաները՝ որ արդէն մեծ համբաւ ունին իրենց ճարպիկութեանը համար, երկար ատեն և մեծ համբերութեամբ մեր հետազոտութեան ենթակայ եղած են. ասոնք չաքարի տուփը կրնան բանալ. հաւկիթ տանելու համար իրենցմէ մէկը կռնակին վրայ կը պառկի և հաւկիթը կուրծքին վրայ ձեռքերով և ոտքերով կը բռնէ, յետոյ ընկերները նորա պոչէն խածնելով կը քաշեն ու կը տանին. սենեակի մը մէջէն բան մը զօղնալու և տանելու համար եթէ սենեակին մէջ գալու ուրիշ ծակ չը գտնուի բայց իհառաստաղէն, անփծեալները անկից վար կիշնան մէկզմէկու պոչէն խածած, և ուզած բաներնին ձեռք անցընելով նոյն եղանակաւ տեղերնին կերթան. անգամ մը երկու մուկեր իրենց ծեր ծնողքը ծակէ մը դուրս հանեցին, և երբոր լսեցին ձայն կայ և վտանգ զգացին՝ մէկէն իրենց ծնողքը հրելով ծակին բերանը տարին և

իրենք ներս չը մտան մինչեւ որ ծնողքնին մրուցուցին:

ՄԱՌԿԵՐ. Այս գարշելներուն՝ իրենց մէկը մօտենալու միջոցին ինքզինքնին պատէն վար նետելն ու անմիջապէս ծակի մը մէջ մանելը շատ զարմանալի է:

ՄԱՌԿԵՐ. Հետեւեալ դէպքը բաւական է այս աշխատասէր կենդանիին բանականութիւնը հաստատելու. օր մը երբ զբաղեալ էի ասոնց աշխատութիւնը նկատելու, տեսայ որ իմ քննութեանս առարկայ եղած մրջիւններէն մեծ մրջիւն մը ասոնց մօտենալով մէկուն վրայ կոխեց. կոխուած մրջիւնը անմիջապէս դառնալով նորա ոտքը խածաւ. ասոր վրայ մեծ մրջիւնը բարձրանալով մէկէն դարձաւ և խեղճ մրջիւնը երկուքի կտրեց մէջքէն. սակայն ի նշան իւր բարբարոսութեան կտրուած մրջիւնին գլուխը իւր ոտքին վրայ մնաց. այս միջոցիս երբ մեծ մրջիւնը կը խրոխտար իւր յաղթութեան վերայ՝ քանի մը ուրիշ մանր մրջիւններ զինքը շղապատեցին և թէև իրենցմէ մէկ քանին ալ իրենց առջի գոհեալ ընկերին դժբաղդութեանը վիճակեցան. բայց թշնամոյն օձիքն ալ չը թողուցին մինչեւ որ ալ կարողութիւնը հատաւ. գործը հոս հասցնելէն վերջը մանր մրջիւններէն մէկն անմիջապէս հեռանալով ընկերներէն գնաց և իւր բնակարանը մըտաւ, մինչդեռ իւր ընկերները իրենց թշնամոյն ամեն կողմը պաշարած կեցած կըստասէին. շատ չանցաւ ահաւաստի լրատար մրջիւնը իրեն հետ երեք ուրիշ մրջիւններով եկաւ, որոնք երեք մատի չափ պատերազմողներէն հեռու կանգնելով քիթ քրթի տխրան խորհրդակցիլ. խորհրդածելը երկար չը տեւեց, լրաբերը դատուելով երեք դատաւորներէն եկաւ իւր ընկերաց քով և չեմ գիտեր ինչ ըսաւ և ամէնքը մէկէն կտոր կտոր ընին իրենց թշնամին ինչպէս որ կը պահանջէր արդարութիւնը:

Բնական պատմութեան սիրահարները եթէ կենդանեաց բնաւորութիւնները քննելու ելին շատ զարմանալի կերպով պիտի տեսնեն թէ կենդանիներն համբաւուածին չափ անբանական չեն:

Անդանեաց բանականութեան վերայ այս քան խօսելուս վերջը՝ հարկ է աստ քանի մը խօսք ալ Արիւնիկա Հանդիսին Տնօրէնին ուղղել, որ անցեալները ձիւր միս ուտելու յորդոր:

կ'ընէր իւր ընթերցողաց, խելքով իրմէ վար քանի մը անգուծ Եւրոպացւոց ձայնակից լինելով: Գլխովն մենք որ Արեւիկայի Տնօրէնը դրական է քան թէ դատող: սակայն իւր ընթերցողները երբ այս չեն գիտեր, արդեօք ի՞նչ կը խորհին երբ իրենց խմբագիրը ձիւռ միս ուտեն իրենց օգտակար և օրինաւոր կը ցուցնէ: կենդանեաց կրած զրկանքը Եստուած իմ, երբ պիտի վերջանայ և Արեւիկայի Տնօրէնին նշման գլուխ ունեցողները երբ դատել պիտի ուսանին:

Արմենակ Հայկունի:

ԿԻՆԵՐՈՒՆ ԵՐԵՔ ԳԼԽԱՒՈՐ ՄՏԱՇԵԼԻՔԸ

Երբ տասնեւհինգ տարեկան, որու հետ ամուսնանալին. երբ քսանեւհինգ տարեկան, չամուսնանալին. եւ երբ երեսունեւհինգ տարեկան կը լըն, կը մտածեն թէ՛ արդեօք պիտի դռնա՞ն զիրենք առնող:

ՊԱՐՏՔ ՎՃԱՐԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ

Ա՛յ աճառական մը՝ որ Իսլանտիոյ երեւելի իշխաններուն մէկէն առնելը ունէր, գնաց անոր պալատը. բայց խեղճը երբ տեսաւ որ մարդ մը կախուած է դրան առջեւ եւ կուրծքին վրայ թուղթ մը գրուած թէ՛ «իշխանէն իւր առնելը պահանջողին պատիժը» մէկէն դարձուց ձիւռն գլուխը եւ առաւ քալեց. կախուածը կեղծ մարդ մըն էր՝ իշխանին առնելքին տէրերը վախընելու համար:

Ա Ձ Դ

Հարկ կը համարիմք ծանուցանել Արդոյ հասարակութեան, որ օրագրոյս դրանք տեսակը փոխուած ըլլալով՝ ասկէ ետքը մեզ վերաբերեալ նամակ, ծրար եւ այլն պէտք է խրկուի Մեծ—Նոր—խանի վերի դրանը մէջ թիւ 4 սենեակը. հոն կրնան գտնել նաեւ զմեզ, մեր հետ տեսութիւն ընել ուզող անձինք:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Արեւմուտքը սկսաւ հրատարակուիլ ՚իՓարիզ՝ ներկայ տարւոյս սկիզբէն. դորձական է Մեծաւորոյ Տօքթօռ Արարպետ Աղաբեկեան. Բերա Մեծ փողոց թիւ 287:

Բայց ուզողը կրնայ նաեւ բաժանորդ գրուիլ ՚ի Մարագճի խան Արարպէ Նալբանդեան, եւ Օլիւնթի խանը Արեւիկա օրագրոյն դրատունները:

Արեւմուտքի նկատմամբ մեր ըսելքը ուրիշ ատենի կը թողունք:

Մ Ո Ւ Ն Թ Ա Ս Ա Ր

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Իւր ազգասիրութեամբը շատերուն ծանօթ եղող մեծապատիւ Յովհաննէս աղա Քիւրքճեանօֆը 48 երեսէ բաղկացեալ այս Քրիստոնէական տաճկերէն լեզուով յօրինելու կեդրոնական Արքութեան Արօնական ժողովոյն հրամանաւր Օմիւռնիա Տէպեան եղբարց տպարանէն ՚ի լոյս ընծայել է:

Մեր շնորհակալութիւնը՝ հրապարակաւ կը յայտնեմք յիշեալ ազգասէր անձին, որ Հայերէն չը գիտցող ազգայնոց Քրիստոնէական վարդապետութիւնը սորվեցնելու համար բարեհաճել է այս աշխատութիւնը յանձն առնուլ:

Պօլսոյ մէջ ուզողը՝ կրնայ ստանալ Արարպէ Նալբանդեան լրագրոյն դրատունէն:

Գլխին է 3 ղուրուշ:

Լուսանկարութեան (Ֆոթօգրաֆ) արհեստին մէջ Պ. Բասկալ Խաչատուրեանի ունեցած յաջողակութիւնը շատ փորձերով հաստատուած է. յիշեալ Հայագգի երիտասարդը՝ որ այժմ իւր գործատունը հաստատած է Մահմուտ փաշայի վարը Սուլթան համամի քով, կը խոստանայ խիստ մաքուր և հասարակութիւնը զոհացնելու չափ արժանի դնով պատկերներ հանելու:

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏԵՐԵՆ

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ԱԼԷԱԹՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՔՃԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՏԻՆՃԱՆՃԻԱՐ